

NIEMIŁOSIERNY (50) *ai*

niemiłosierny (48), **niemiłosierny** *Calep* (2).

W pisowni łącznej (43), *w rozłącznej* (7).

Oba e oraz o jasne; -mieł- z tekstu oznaczającego é niekonsekwentnie.

comp niemiłosierni(e)jszy (1).

sg m N niemiłosierny (14). ◊ *G* niemiłosiern(e)go, niemiłosierniejsz(e)go (4). ◊ *A* niemiłosiern(e)go (3), niemiłosierny (1). ◊ *I* niemiłosiernym (4). ◊ *L* niemiłosiernym (1). ◊ *f N* niemiłosierną (2). ◊ *I* niemiłosierną (1). ◊ *n N* niemiłosiern(e) (2). ◊ *G* niemiłosiern(e)go (1). ◊ *D* niemiłosiern(e)mu (1). ◊ *A* niemiłosiern(e) (2). ◊ *I* niemiłosiernym (1). ◊ *pl N m pers* niemiłosierni (4). *subst* niemiłosiern(e) (1). ◊ *G* niemiłosiernych (2). ◊ *D* niemiłosiernym (1). ◊ *A m pers* niemiłosiern(e) (2). ◊ *I m* niemiłosiernymi *WróbŻółt* (2), niemiłosiern(e)mi (1) *RejPosWstaw*.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVIII w. s.v. miłosierny.

Nielitościwy; durus, ferreus Mącz, Cn; impius Vulg; apathes, atrox Mącz; immiserabilis, inclemens Calep; immisericors Cn (50) : Kto niemiłosierny przyaciół niepewny. *BierEz* I3v; *GlabGad* N3v; *RejPs* 73v; *Mącz* 12a, 15c, 98a, 124d; *RejAp* 135; *RejZwierc* 261; *NEro* ácz był Cefárzem á niemiłofiernym/ Prętko z gniewu rad zabił choć mu kto był wiernym *PaprPan* T2v; chociażz cię oćiec y mátká opuścżą/ Bog cię przyimie/ y łakomych á nie miłofiernych ludzi łercá/ obroci ná politowánie twoie. *SkarŻyw* 52, 121; *NiemObr* 114; *Calep* 508a, 520b.

niemiłosierny (na)przeciw komu (2): *RejPos* 181; Ale gdzie przyidzie ná Bogaczów/ wczáfu wzywáiącego y przeciw Lázárzowi niemiłofiernego/ koniec pátrzyć: bączyc to możemy iż mu y kropie wody/ w ogniu vpálonemu/ ná ięzyk nie dádzą? *CzechEp* 63.

niemiłosierny na kogo (2): Był/ powiáda/ w Afryce ieden człek bogaty bárzo/ Piotr mytnik/ álo bárzo łkapy/ y ná vbogie niemiłofierny. *SkarŻyw* 98; *CzechEp* 8.

niemiłosierny nad kim (2): *RejPos* 106v; A wzdychmy ták niemiłofierni łámi nád łobą/ że wolemy czekáć w łtráchu thych łrogich obietnic Páńłkich/ niżli sie w rołkofzy náwrócić do niego *RejZwierc* 257.

niemiłosierny w czym (1): bo mniimali by Kryłtus nie práwdziwy albo niemiłofierny w łádzie *OpecŻyw* 77v.

W połączeniach szeregowych (6): *GlabGad* O3; *Mącz* 19b; *SarnUzn* B8; *RejPos* 181; ludzie niewierni/ zbytheczni/ bogaczowie rołkofzni/ niemiłofierni/ pyłzni włtáną ná wieczne potępienie. *GrzegŚm* 58; *WujNT Rom* 1/31.

W przeciwstawieniach: »niemiłosierny ... lutościwy, miłosierny« (2): Abowiem choć to iest Bog Krześcijánłki á Bog miłofierny/ nielza iedno łie nam zá złófciami náłzemi [...] musi obrocić w Bogá pogánłkiego á w Bogá niemiłofiernego. *RejZwierc* 262; *CzechEp* 188.

W charakterystycznych połączeniach: *Bog niemiłosierny(-i, -e)* (2), *cesarz, człowiek (ludzie)* (9), *drapieżca, dzieci, książeta, okrutnik, Pan, przyrodzenie; niemiłosierny na ubogie; niemiłosierny w sądzie; zwać niemiłofiernym.*

Szeregi: »gniewliwy i niemiłosierny« (1): á nád to niewiem iákoby dwu Bogu wízedł? iednego gniewliwego y niemiłosiernego/ [...] á drugie^{go} lutościwego y w drugim gniew y zwierzchność prośbami błagáiącego? *CzechEp* 188.

»nieludzki a niemiłosierny« (1): A ktorzy [rodzice] [...] zániedbawáią powinności swoiey Krześciáńskiey/ y bywáią też przykładem takimże dzyatkom swoim/ także [...] nieludzkimi á niemiłofiernymi drapiefcámi á okrutniki sftawáią fie. *RejPosWstaw* [41²].

»okrutny i (a) niemiłosierny« [szyk 2:1] (3): *RejPos* 106v; Byłem pierwey Oycze wielebny/ bárzo niemiłosiernym y okrutnym *SkarŻyw* 100; *SkarKaz* 278b. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»srogi i (a) niemiłosierny« (2): Coż fie też iníze^{go} ma nád tobą sftác/ gdyżeś thák frogi á niemiłofierny nád łobą *RejPos* 106v; *CzechEp* 8. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»niemiłosierny a uporny« (1): *RejPos* 245v cf *W prz.* [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»złościwy a niemiłosierny« (1): Nigdy nie liedział w radzie próżnych/ á z ludźmi złościewi) á niemiłofiernymi [*iniqua gerentibus*] nie będę poliađał. *WróbŻolt* 25/3.

W prz. (5) : Rozumu nie miłofiernego niełuchay. *BielŻyw* 131; Ewányelia Nyedzyele xxii. po Troycy s. Nápiána od Máttheufzá s. w xviiij. ká. Przeciwno niemiłofiernemu á vpornemu fercu. *RejPos* 245v; kto [...] okaże frogość á niemiłofiernie przyrodzenie swoie przed Máyeftatem iego fwiętym. *RejPos* [249]v, 106v, 181.

α. *W funkcji rzeczownika* (5) : Ty znalaz miły panie iż ia) miałem w nienawisci zebranie złościewych ludzi á zniemiłofiernymi nie będę poliađał. *WróbŻolt* 25/5; *BielKron* 92v.

W połączeniu szeregowym (1): Bo iuż táki [sprawiedliwy] nie może być áni okrutnikiem/ áni gwałtownikiem/ áni niemiłofiernym. *RejPos* 250.

Szereg: »niemiłosierny i (a) złośliwy« [szyk 1:1] (2): Iezu kthoris od niemiłofiernych y od złośliwych dobrowolnie iąc j trzimać fie raczył dać. *TarDuch* Cv; *RejPos* 9.

a. *O czynach* (8) : *OpecŻyw* 77v; Abowiem wiele ich ieft/ co zá okazánim łáiki [...] rychley fye lepszą niż zá karánim niemiłofiernym *GroicPorz* c4, c4; Skoro fie co ponowi/ nie táic/ pod winą niemiłosierną. *GostGosp* 146, 58; iuż niemiłosierna zácnie fie tu fpráwá. Złoczyńcę nieboraká wyciągną ná fzrobie *KlonWor* 38.

Szeregi: »niewstydlivy i niemiłosierny« (1): Tákíe niewftydliwe y niemiłofiernie oyczyzny y matki miłey obłupienie náftąpiło. *SkarKazSej* 705a.

»srogi a niemiłosierny« (1): [prorocy] opowiedáią o tym frogim á niemiłofiernym grzechu/ y wízędj á wízędj opowiedáią/ iż dla niespráwiedliwości będziecie zówiedzeni w niewolą *RejZwierc* 43.

Synonimy: ciężki, frasowliwy, frasowny, gniewliwy, nieludzki, nielutościwy, niemiłościwy, niebłagany, okrutny, srogi, twardy, złośny, złościewy, złośliwy, zły; **α.** gwałtownik, okrutnik.

Cf **MIŁOSIERNY**